

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽSAIMNIECĪBAS ZEMES KOPPLATĪBAS IZMAIŅAS SĒLIJĀ

Madara Pudāne¹, Vita Cintiņa²

¹Profesionālā bakalaura studiju programmas Zemes ierīcība un mērniecība 1.kursa studente

²LLU VBF Zemes pārvaldības un ģeodēzijas katedras vieslektore, Mg.sc.ing.

Kopsavilkums

Darbā apkopota informācija par lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņām 7 Sēlijas novados pēc piederības. Šāda veida izmaiņas tiek konstatētas ar vien biežāk, tāpēc šīs izmaiņas pētītas piecu gadu laika posmā no 2012. gada līdz 2016. gadam. Pēc iegūtajiem datiem redzams, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatība samazinās, bet mežsaimniecības zemes kopplatība palielinās. No sākuma visu novadu gan lauksaimniecības zemes, gan mežsaimniecības zemes izmaiņas tika analizētas kopā, bet pēc tam katra novada izmaiņas tika pētītas, analizētas un salīdzinātas atsevišķi.

Atslēgas vārdi: Sēlija, platību samazināšanās, palielināšanās, kopplatība, lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes.

Ievads

Visā Latvijas teritorijā lauksaimniecības un mežsaimniecības zemei vienmēr ir bijusi vislielākā loma. Gadiem ejot lauksaimniecības zemēm ir tendence sarukt, bet mežsaimniecības zemei ir tendence pieaugt. Tāpēc pētnieciskā darba ietvaros tika apkopota un analizēta informācija par 7 Sēlijas novadiem: Jaunjelgavas, Jēkabpils, Salas, Viesītes, Neretas, Aknīstes, Ilūkstes. Visi šie novadi veido Sēlijas novadu apvienību (Sēlijas novadu apvienība, [b.g.]). Tika pētītas lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņas pēc piederības piecu gadu laikā, lai redzētu vai starp tām ir vērojama kādas izmaiņas. Darbā apkopotie dati par lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņām iegūti no Zemes pārskatu informācijas, kas ir pieejama Valsts Zemes dienesta mājas lapā (Zemes pārskats, [b.g.]). Kopā visos Sēlijas novados no 2012. gada līdz 2016. gadam kopējā lauksaimniecības zemes kopplatība ir 1107053,3 hektāri un mežsaimniecības zemes kopplatība ir 397970,5 hektāri.

Darba mērķis: izpētīt, vai Sēlijā lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatībām ir tendence pieaugt vai samazināties no 2012. gada līdz 2016. gadam.

Darba uzdevumi:

- apkopot informāciju par lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņām no 2012. gada līdz 2016. gadam;
- izpētīt katru novadu atsevišķi un salīdzināt savā starpā;
- izvērtēt notikumus, kuri būtu varējuši ietekmēt šādu likumsakarību veidošanos

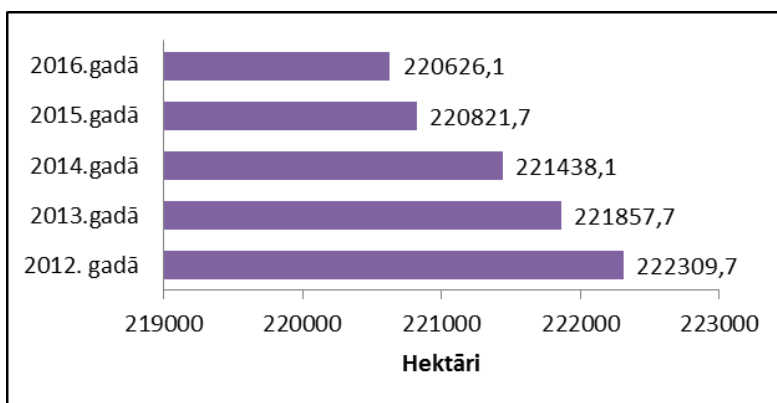
Pētījuma metodes un izmantotie materiāli

Veicot pētījumu tika apkopoti dati, kā arī tika veikta šo datu savstarpējā salīdzināšana. Darbam galvenokārt tika izmantoti Valsts Zemes dienesta Zemes pārskatu informācija no 2012. gada līdz 2016. gadam, kā arī tika aplūkota informācija par Sēliju un tās novadiem.

Diskusija un rezultāti

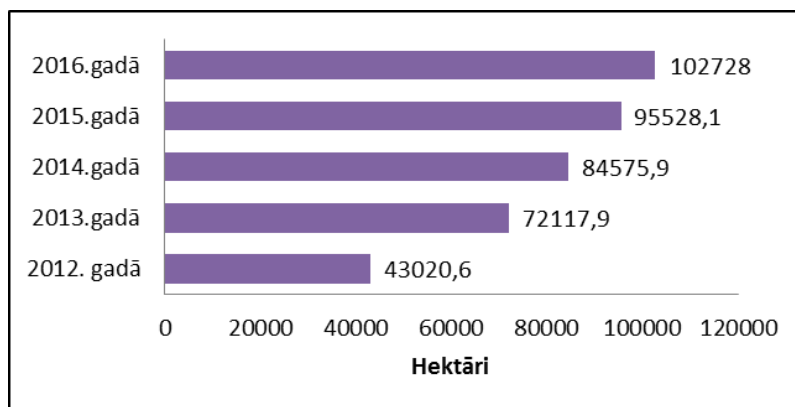
Bieži vien skatoties uz datiem ir ļoti grūti nolasīt kopplatības izmaiņas, tāpēc tika izveidotas 1. attēls un 2. attēls, kur lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņas ir vērojams hektāros. Šajās tabulās ir saskaitīts visu novadu izmantotā zeme lauksaimniecībā un mežsaimniecībā atbilstoši katram gadam. Pēc attēliem var redzēt, kā šīs zemes piecu gadu laikā ir mainījušās.

1. attēlā ir ļoti labi saskatāms tas, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatība sākot no 2012. gada Sēlijā samazinās. 2012. gadā lauksaimniecības zeme aizņēma 222309,7 hektārus, bet jau uz 2016. gadu lauksaimniecības zeme aizņēma 220626,1 hektārus, kas ir par 1684 hektāriem mazāk nekā 2012. gadā (skatīt 1. attēlu). No 2014. gada ir bijis visstraujākais lauksaimniecības zemes sarukums, salīdzinājumā ar citiem gadiem, tie aptuveni ir 600 ha.

1. attēls. Lauksaimniecības zemes kopplatības (ha) izmaiņas pa gadiem Sēlijā

Lauksaimniecības zemes kopplatības ar katru gadu tikai samazinās, bet savukārt mežsaimniecības zemes pieaug (skatīt 2. attēlu). Aplūkojot 2. attēlu, kur ir attēlota mežsaimniecībā izmantojamā zeme no 2012. gada var redzēt, ka salīdzinājumā ar lauksaimniecības zemi mežsaimniecības zemes kopplatības ar katru gadu tikai pieaug. No 2012. gada uz 2013. gadu ir vērojams vislielākais mežsaimniecības zemes pieaugums aptuveni par 29000 hektāriem. Pēc 2013. gada mežsaimniecības zemes kopplatība ir palielinājusies pakāpeniski, katru gadu aptuveni par 10000 hektāriem. Kopā no 2012. gada līdz 2016. gadam mežsaimniecības zemes kopplatība ir pieaugusi par 59707,4 hektāriem.

2. attēls. Mežsaimniecības zemes kopplatības (ha) izmaiņas pa gadiem Sēlijā.

Aplūkojot gan 1. attēlu, gan 2. attēlu var spriest, ka lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes ir saistītas un viena otru ļoti būtiski ietekmē.

Pētnieciskais darbs balstās uz lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantojamās zemes kopplatības izmaiņām Sēlijas novados. Tādēļ tika apkopota katra novada lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatībā izmaiņas. Pēc kopējās platība Jēkabpils novads ir vislielākais no septiņiem novadiem 906 km² (Jēkabpils novada pašvaldība, [b.g.]), bet vismazākais Aknīstes novads 285 km². No šīs informācijas jau var secināt, kurā no novadiem būs vislielākās un vismazākās lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes. Iegūtie dati ir apkopoti hektāros, no tiem var secināt, kādas izmaiņas ir vērojams novados no 2012. gada līdz 2016. gadam (skat. 1. un 2. tabulu).

1. tabulā iegūtie dati parāda, ka kopš 2012. gada lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir ļoti atšķirīgi mainījusies katrā no novadiem. Dažos tā ir samazinājusies par dažiem simtiem hektāru, bet citos pieaugusi. Piemēram, Salas, Viesītes novadā tā ir paspējusi gan pieaugt, gan samazināties kopš 2012. gada līdz 2016. gadam, bet Ilūkstes novadā salīdzinājumā ar citiem novadiem lauksaimniecības zeme kopplatība ar katru gadu tikai ir pieaugusi.

1. tabula

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopplatības (ha) izmaiņas no 2012. gada līdz 2016. gadam Sēlijas novados.

Novads	2012. gadā	2013. gadā	2014. gadā	2015. gadā	2016. gadā
Jaunjelgavas novads	31471,1	31450	31141,1	30899,8	30808,7
Jēkabpils novads	49536,6	49307,8	49178,6	48759,6	48633,4
Salas novads	16328,5	16348,9	16293,8	16210,7	16178,6
Viesītes novads	35333,8	35289,4	35389,1	35408,9	35501,1
Aknīstes novads	18013,4	17955,5	17936,2	17988,4	17922,4
Neretas novads	30980,7	30833,3	30774,1	30681,3	30638,4
Ilūkstes novads	40645,6	40672,8	40725,2	40873	40943,5
Kopā	222309,7	221857,7	221438,1	220821,7	220626,1

Savukārt 2. tabulā ir apkopoti dati par mežsaimniecības zemes kopplatības izmaiņām. Tabulas dati parāda, ka visos Sēlijas novados mežsaimniecības zemes kopplatība piecu gadu skatījumā ir tikai pieaugusi. Piecu gadu skatījumā gandrīz katram no novadiem ir redzams vismaz viens gads, pēc kura ir vērojams ļoti straujš mežsaimniecības zemes kopplatības palielinājums. Vislielākais palielinājums ir vērojams Neretas novadā, kur kopplatība ir palielinājusies aptuveni par 9000 hektāru. Katrā no novadiem platības atšķiras, bet uz 2016. gada datiem visvairāk mežsaimniecības zemes atrodas Jaunjelgavas novadā, bet vismazāk Aknītes novadā.

2. tabula

Mežsaimniecības zemes kopplatības (ha) izmaiņas no 2012. gada līdz 2016. gadam Sēlijas novados.

Novads	2012. gadā	2013. gadā	2014. gadā	2015. gadā	2016. gadā
Jaunjelgavas novads	19610,8	19714,5	26602,2	28995,1	29230,3
Jēkabpils novads	3402,7	8894,3	9081,7	17069,2	17273,4
Salas novads	2528,1	10612,5	12076,9	12191,1	12241,3
Viesītes novads	2963,8	5879,4	5908,2	6143,1	6166,8
Aknīstes novads	1432	5129,5	5183,7	5190,6	7356,5
Neretās novads	11862,9	20293,9	20408,1	20595,8	25062,4
Ilūkstes novads	1220,3	1593,8	5315,1	5343,2	5397,3
Kopā	43020,6	72117,9	84575,9	95528,1	102728

Zeme ir ierobežots ražošanas resurss. Katras valsts bagātība ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme (Pilvere, Nipers, 2015). Tieši tāda ir arī Latvijas bagātība, tādēļ pēc iespējas vairāk cilvēkiem būtu jārūpējas ne tikai par lauksaimniecības zemi, bet arī par mežsaimniecības zemēm. Lauksaimniecības zemes samazināšanos veicina cilvēki, jo bieži vien viņi atstāj zemi novārtā, kā dēļ tā aizaug. Tieši tādēļ arī samazinās lauksaimniecībā izmantojamā zeme.

Secinājumi

1. Lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes Sēlijas novados ir visizplatītākās un tās aizņem vislielāko teritoriju.
2. Lauksaimniecības un mežsaimniecības zemes kopplatības novados ar katru gadu mainās, vai nu platības pieaug, vai samazinās.
3. Lauksaimniecības zemes kopplatības samazināju vistīcāmāk ietekmē cilvēki, kuri pienācīgi neapsaimnieko zemi un atstāj to novārtā, kas sekmē aizaugšanu, un tādēļ ir vērojams mežsaimniecības zemes kopplatības pieaugums.
4. Uz šī brīža datiem visvairāk mežsaimniecības zemes kopplatības ir Jaunjelgavas novadā 29230,3 ha, bet vismazāk Aknīstes novadā 7356,5 ha.

Literatūra

1. Aknīstes novada pašvaldība ([b.g.]) Sēlijas novadu apvienība [skatīts 2017. gada 16. decembrī]. Pieejams: <http://www.akniste.lv/?id=421&lang=lv>
2. Jēkabpils novada pašvaldība ([b.g.]) Pašvaldība [skatīts 2017. gada 15. decembrī]. Pieejams: http://jekabpilsnovads.lv/?page_id=235
3. Pilvere I., Nipers A., (2015) Lauksaimniecības un meža zemes Latvijā: Izmantošanas potenciāla analītisks izvērtējums. Zinātniskā monogrāfija Jelgava: - 245 lpp.
4. Zemes pārskati [skatīts 2017. gada 10. decembrī]. Pieejams: <http://www.vzd.gov.lv/lv/parskati-un-statistika/tematiskie-parskati/zemes-parskati/>